

<sup>1</sup>Химия пәнінің мұғалімі Балабекова А.Ш.,

<sup>2</sup>Т.ғ.к., доцент Кенжалиева Г.Д., т.ғ.к., доцент Кочеров Е.Н.

<sup>1</sup>Жамбыл облысы, Сарыкемер мектеп-гимназиясы, Қазақстан

<sup>2</sup>М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Қазақстан

## **ЗАМАНАУИ ХИМИЯ ПӘНІ МҰҒАЛІМІНІҢ МОДЕЛІ**

Қазіргі заманғы химия пәнінің мұғалімі пәндік білімді, әдістемелік техниканы және заманауи педагогикалық технологияларды меңгеріп қана қоймай, оларды әртүрлі педагогикалық жағдаяттарды модельдеу мен талдау тәжірибесінде қолдануы керек.

Біздің елде ұзақ уақыт бойы мұғалімнің професиограммасы химия мұғалімінің жетістік критерийлерін анықтайтын құжат болды.

Жалпы білім берудің мемлекеттік стандартының компонентінде білім берудің негізгі міндеттері оның қол жетімділігін, сапасы мен тиімділігін арттыру ретінде анықталған. Бұл ауқымды құрылымдық, ұйымдастырушылық және экономикалық өзгерістерді ғана емес, ең алдымен жалпы білім беру мазмұнын уақыт талабына және ел дамуының міндеттеріне сәйкестендіріп, айтарлықтай жаңартуды болжайды.

Қазіргі уақытта химия мұғалімінің қызметін бағалаудың құзыреттілік тәсілі туралы айту керек. Химияны оқытуда жетістікке жету үшін химия пәнінің мұғалімі пропедевтикалық курстардан бастап және 10-11 сыныптарда мамандандырылған оқытумен аяқталатын барлық кезеңдерде оқу процесінің өзін жақсы түсінуі керек. Химияны оқыту процесінің негізгі компоненттеріне мыналар кіреді: оқытудың мақсаты мен міндеттері, химия пәнінің мазмұны, оқыту әдістері мен құралдары, білім беру (химия мұғалімінің қызметі), оқыту (химияны оқытын оқушының іс-әрекеті).

Қазіргі заманғы мектеп мұғалімі моделінің функционалды компоненттері:

1. Танымдық функция:

- оқытылатын «химия» пәнінің мазмұнын оңай бағдарлай білу (негізгі, маңыздыларды бөліп көрсету);

- мектеп оқушылары үшін проблемалық тақырыптарды көру; қиындықтарды алдын-алу және т.б.;

- оқушылардың оқу материалын игеруінің жеке психологиялық ерекшеліктерін ескеру мүмкіндігі;

- оқушының даму үдерістерін когнитивті және жалпы психологиялық тұрғыдан диагностикалау мүмкіндігі.

## 2. Конструктивті функция:

- педагогикалық процестің мақсаттары мен міндеттерін тұжырымдау мүмкіндігі;

- сабақта және сыныптан тыс жұмыста химия пәнінен педагогикалық іс-әрекет жүйесін жоспарлай білу;

- жоспарды жүзеге асырудың мазмұнын, формалары мен әдістерін таңдау мүмкіндігі.

## 3. Коммуникативті функция:

- химияда оқу материалын беру, қабылдау және игеру психологиялық заңдылықтарын қолдана білу;

- оның мазмұны мен табиғатын ескере отырып, оқушылардың қабылдауы үшін ақпаратты оңтайлы ұсына білу;

- байланыс кеңістігін ұйымдастыра білу;

- ақпаратты ұсыну нысандарын (техникалық оқу құралдарын, кестелерді, сызбаларды және т.б. пайдалану) реттеу мүмкіндігі;

- ақпаратқа эмоционалды-құндылық қатынасты қалыптастыру мүмкіндігі;

- диалог режимінде жұмыс істеу мүмкіндігі;

- коммуникация процестерін ынталандыру мүмкіндігі;

- қарым-қатынастың экспрессивті құралдарын қолдану мүмкіндігі.

## 4. Ұйымдастырушылық қызметі:

- химия сабағында оқушылардың жұмысын ұйымдастыра білу;

- функциялардың бір бөлігін оқушыларға беру мүмкіндігі;
- сыныптағы функциялар мен міндеттерді бөлу мүмкіндігі;
- оқу жағдайын «сезіну» мүмкіндігі;
- жұмыс барысы мен нәтижесін объективті бағалау мүмкіндігі;
- сабақта формальды емес, еңбек тәртібін ұйымдастыра білу;
- сабақта, тоқсанда және жылға арналған жұмысты орындау жоспарын бақылау мүмкіндігі.

5. Өзін-өзі тану функциясы:

- жеке кәсіби және педагогикалық тәжірибені бақылау, талдау және қорытындылау мүмкіндігі;
- басқа мұғалімдердің сәтті әдістерін өздерінің педагогикалық жүйесіне бейімдеу мүмкіндігі;
- өзінің «Мен-тұжырымдамасының» динамикасы туралы жан-жақты ойлау мүмкіндігі.

Жаңа мектептің түлектеріне қойылатын негізгі талаптарға сәйкес химия мұғалімі:

- білім беру мекемелерінің қоғамдағы рөлін, оның қызметінің нақты бағытын анықтайтын пәндердің негізгі проблемаларын түсіну;
- білім беру жүйесіне, білім беру процесі субъектілерінің (мұғалімдер, басшылар, оқушылар және олардың ата-аналары) құқықтары мен міндеттеріне қатысты негізгі заңнамалық құжаттарды білу;
- химия пәнінің тұжырымдамалық негіздерін, жалпы білім мен құндылықтар жүйесіндегі және мектеп бағдарламасындағы орнын түсіну;
- педагогикалық қызметтегі жас ерекшеліктерін, әлеуметтік, психологиялық және мәдени ерекшеліктерін ескеру;
- оқушылардың дайындық деңгейіне, олардың қажеттіліктеріне, сондай-ақ қоғамның талаптарына сәйкес келетін білім беру бағдарламасын талдауға және жүзеге асыруға жеткілікті, тақырып бойынша білімі болуы керек.

Химия пәнінің мұғалімі мыналарды білуі керек:

- оқыту мен тәрбиелеу процестерінің мәні, олардың психологиялық негіздері;

- педагогикалық зерттеулерді ұйымдастырудың жалпы мәселелері, зерттеу әдістері және олардың мүмкіндіктері, зерттеу нәтижелерін жалпылау және ұсыну әдістері;

- мұғалімнің шеберлігін арттыру жолдары және олардың өзін-өзі жетілдіру жолдары;

- өз пәніңді оқыту әдісі;

- мектеп бағдарламалары мен оқулықтарының мазмұны мен құрылымы;

- оқушылардың пән бойынша минималды мазмұны мен дайындық деңгейіне қойылатын, мемлекеттік білім беру стандартында белгіленген талаптар;

- мектептегі химия курсының жеке әдістемесі сұрақтары;

- мектептегі химия курсының негізгі тақырыптарын, жаңа педагогикалық оқыту технологияларын оқудағы әртүрлі тәсілдер;

- оқушылардың өз бетімен жұмыс жасау дағдыларын қалыптастыру, шығармашылық қабілеттері мен логикалық ойлау қабілеттерін дамыту;

- сәйкес ғылым саласының химиясы, тарихы және әдістемесі;

- ақпаратты компьютерде өңдеу әдістері;

Химия пәнінің мұғалімі мыналарды білуі керек:

- олардың педагогикалық қызметін жобалау, ұйымдастыру және талдау;

- оқу жоспарына сәйкес және оның стратегиясы негізінде оқу сабақтарын жоспарлау;

- материалды ұсынуда және пәннің басқа пәндермен пәнаралық байланысында жүйелілікті қамтамасыз ету;

- бағдарламаның өзекті тақырыптары мен бөлімдерін оқуда тиімді болатын, оларды әр түрлі деңгейдегі дайындық деңгейлеріне бейімдей отырып, әр түрлі білім беру формаларын әзірлеу және өткізу;

- оқыту технологиясын құру үшін тиісті оқыту құралдарын таңдап, қолдану;
- оқу және оқу-әдістемелік әдебиеттерді талдап, оны бағдарламалық материалдың өзіндік презентациясын құру үшін пайдалану;
- оқушылардың оқу әрекеттерін ұйымдастыру, оларды басқару және олардың нәтижелерін бағалау;
- оқушылардың пән бойынша білімін объективті диагностикалаудың негізгі әдістерін қолдану, диагностикалық мәліметтерді ескере отырып, оқу процесіне түзетулер енгізу;
- оқу-әдістемелік материалдарды дайындау үшін сервистік бағдарламаларды, қолданбалы бағдарламалар пакеттерін және құралдарды қолдануға, компьютерді пайдаланып сабақ өткізу әдістемесін игеруге;
- оқу мақсаттарына қол жеткізу үшін қолайлы оқу ортасын құру және қолдау;
- оқушының оқуға деген қызығушылығы мен ынтасын дамыту, кері байланыс қалыптастыру және қолдау.

### **Әдебиеттер**

1. Журин А.А. Медиаобразование школьников на уроках химии. - М., 2004. -354с.
2. Ксензова Г.Ю. Оценочная деятельность учителя: учебно-методическое пособие / Г.Ю. Ксензова. – М.: Педагогическое общество России, 2002. –128с.
3. Кузнецова Н.Е. Методика преподавания химии / Н.Е.Кузнецова, В.П. Гаркунов, Д.П. Ерыгин и др. – М.: Просвещение, 1984. – 415 с.